

føre fare for udryddelse uden menneskelig indgriben, men landets åbning for rejsende og for bosætning med mange slags formål gør regulering ønskelig, foruden af hensyn til erhvervsmæssige interesser, som er varetaget af erhvervsloven, tillige af hensyn til videnskabelige interesser. Dette gælder også for geologiske forekomster.

Som forholdene er, hvor al jord uden for byerne er det offentlige, vil der yderst sjældent opstå erstatningsspørgsmål. Det eneste område, hvor det kan tænkes at få større praktisk interesse, er i fåreholderdistrikterne, hvor fredning af fortidsminder kan komme i strid med fåreholderens rettigheder. Specielt med hensyn til bygningsfredning må det fremhæves, at alle hidtil fredningsværdige bygninger er statens.

Under hensyn til denne afvigelse i forhold til danske forhold kan reguleringens form i Grønland forenkles stærkt i sammenligning med den danske.

Lovforslaget har været forelagt Den videnskabelige Kommission, som under hensyn til, at der senere ifølge forslaget § 20, stk. 2, skal fastsættes nærmere regler til opfyldelse af formålet med etableringen af den i § 19 omtalte nationalpark, kunne godkende lovforslaget i dets nuværende skikkelse.

Lovforslaget har endvidere været forelagt landsrådet på dettes efterårssamling i 1972, hvilket gav anledning til ændringsforslag af både formulermæssig og indholdsmæssig art samt ønske om fornyet forelæggelse for landsrådet. Efter delvis imødekommelse af disse ændringsforslag er lovforslaget nu tiltrådt af landsrådet efter fornyet forelæggelse på efterårssamlingen i 1973.

Lovforslaget vil ikke medføre udgifter i finansåret 1974-75. Efter indhentet udtalelse fra Nationalmuseet vil i det følgende finansår lovens gennemførelse medføre udgifter på ca. 125.000 kr., idet der til museets afdeling for fortidsmindeforvaltning påtænkes knyttet en akademisk uddannet medarbejder og en tekniker. På længere sigt må det forventes, at der vil blive behov for yderligere medarbejdere, ligesom det vil være nødvendigt at gennemføre rejser til Grønland.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser.

Til kapitel I.

Kapitlet angiver de værdier, der beskyttes umiddelbart ved selve loven. Der er tre grupper af værdier, der omfattes af denne beskyttelse: 1) arkæologiske og historiske værdier, der benævnes fortidsminder, 2) meteoritter og 3) subfossilt tømmer og knoglemateriale.

Fortidsminder i Grønland kan efter hidtil gæl-

dende bestemmelser fredlyses ved en konkret akt, og med den hjemmel er en række lokaliteter blevet fredlyst. Dette indebærer et forbud mod enhver aktivitet på fredlyste arealer, som kan skade disse steds særlige karakter.

Ved siden af muligheden for fredlysning af lokaliteter med fortidsminder findes bestemmelser, der forbyder indsamling af geologisk eller arkæologisk materiale og foretagelse af udgravninger eller kortlægning uden forud indhentet tilladelse fra Ministeriet for Grønland. Disse bestemmelser omfatter i al fald meteoritter og vel også sådant subfossilt materiale, der er indlejret i jord eller is.

I Danmark omfatter naturfredningsloven fredning af jordfaste fortidsminder og genstande af arkæologisk og historisk interesse, der findes ved de jordfaste fortidsminder. Herudover har man regler om danefå i DL 5-9-3, forordning af 22. marts 1737 og plakat af 7. august 1752. Disse bestemmelser tolkes som hjemmel til at kræve aflevering mod dusør af historisk og arkæologisk materiale af særlig betydning.

§ 1, der svarer til naturfredningslovens § 48, angår jordfaste fortidsminder, der er synlige i terrænet. Det afgørende er, at de faktisk kan iagttages af enhver, derimod ikke, at de er af en sådan karakter, at de af ikke-sagkyndige umiddelbart kan erkendes som fortidsminder. Der nævnes i bestemmelsen visse typiske eksempler på sådanne synlige fortidsminder. Ved bopladser er der ikke tænkt på den specielle grønlandske betydning af ordet, men på steder med levn af beboelse, som ikke har karakter af egentlige ruiner. Køkkenmøddinger kan være synlige f.eks. i strandvolde. Der kan forekomme andre synlige fortidsminder end de nævnte. Brønde og overrislingsanlæg kan nævnes. Ildsteder vil vel typisk ses i tilknytning til ruiner af bygninger, men kan eventuelt forekomme som det eneste synlige levn. Hoppesten til sport og leg kan måske også findes som sidste synlige spor af en boplads.

Stensætninger, der er nævnt i paragraffen, forekommer f.eks. som indhegninger ved bopladser og gravpladser, ude i åbent terræn til renfangst eller som kegleformede rævefælder af gammel type og i elve til laksefangst.

Varder er derimod ikke omfattet af denne bestemmelse, jfr. stk. 2. Fredning af visse historiske interessante varder må ske konkret efter § 10, nr. 3.

Forladte bosteder og ruiner af Handelens anlæg er efterhånden talrige i Grønland som følge af de senere års befolkningskoncentrationspolitik. De fleste af disse pladser vil kun indeholde anlæg fra tiden efter år 1900 og vil derfor ikke være fredede efter denne bestemmelse. Det samme gælder ældre byg-